

Monogràfic sobre
I Jornades Escola Infantil
i Comunitat

Revista Electrònica

vestigació
novació

Educativa i Socioeducativa

Educació infantil i
comunitat: una xarxa d'iniciatives

Marisa Mir Pozo
Verònica Fernández Perelló

Educació infantil i comunitat: una xarxa d'iniciatives

Marisa Mir Pozo
Verònica Fernández Perelló
Directora i coordinadora de les Jornades
Institut de Ciències de l'Educació
Universitat de les Illes Balears

Per citar l'article

"Mir, M. i Fernández, V.. (2009). Educació infantil i comunitat: una xarxa d'iniciatives. *IN. Revista Electrònica d'Investigació i Innovació Educativa i Socioeducativa*, V. 2, n. 1, PÀGINES 3-8. Consultado en http://www.in.uib.cat/pags/volumenes/vol2_num1/mir-fernandez/index.html en (poner fecha)"

«Per educar es necessita tota la tribu»

Proverbi africà

Per educar un infant fa falta la tribu sencera, aquesta frase tan senzilla aparentment esdevé tot un repte a l'hora de dur-la a la pràctica com a pares, com a mares, com a ciutadans, com a treballadors, com a professionals, com a productors de programes televisius, com a consumidors...

L'escola infantil disposa de models educatius prou consolidats com ara Froëbel, Decroly, Montessori, Agazzi, Piaget, Kamii, Pickler, Freinet, Malaguzzi..., que mostren la necessitat d'obrir els espais socioculturals (museus, biblioteques, tallers) per tal que els infants més petits, acompanyats dels seus familiars, participin en la descoberta dels significats culturals; com també la necessitat de rendibilitzar els espais i recursos dels centres educatius infantils per ajudar les famílies a assolir les seves pròpies capacitats educadores des de models oberts a la diversitat de necessitats. Per aconseguir això segons Arnaiz (2004), es fa necessària una xarxa municipal i supramunicipal que integri plantejaments entre els diferents professionals implicats (pediatres, treballadors socials, escoles, planejaments urbanístics, serveis sanitaris...), i acollir iniciatives que generin sentit comunitari i oportunitats d'intercanvi i debat.

Un exemple dels nous plantejaments socioeducatius són les experiències presentades en aquestes Jornades d'Educació Infantil i Comunitat dutes a terme per l'Institut de Ciències de l'Educació (ICE) de la Universitat de les Illes Balears simultàniament a Mallorca, Menorca, Eivissa i Formentera, a instàncies de la Conselleria d'Educació i Cultura del Govern balear i amb la col·laboració dels consells insulars respectius i la Federació d'Entitats Locals de les Illes Balears.

L'objectiu d'aquestes jornades ha estat la presentació del nou Institut per a l'Educació de la Primera Infància (IEPI), a càrrec del seu responsable, Vicenç Arnaiz, a partir del decret (2008) que estableix i regula la xarxa d'escoles infantils públiques i els serveis per a l'educació de la primera infància de la comunitat autònoma de les Illes Balears. Aquest Pla 0-3 vol servir de suport a totes les famílies, conciliar la vida laboral i familiar, obrint les escoletes a l'entorn.

Es varen presentar a cada illa tota una xarxa d'iniciatives comunitàries públiques i privades adreçades a la població infantil des d'institucions penitenciàries, hospitalàries, urbanístiques, educatives, associacions de pares i mares, cooperatives, llibreries, biblioteques, centres 0-3, que han mostrat diverses possibilitats d'intervenció amb famílies des de la mediació intercultural, els espais familiars, grups de formació en

tècniques específiques (massatges, ioga, alimentació...) i d'enfortiment de les capacitats educatives (consultes de dificultats educatives, tallers de pares i mares, documentació, recursos informatius vinculats a l'educació...), programes d'atenció primerenca per a la detecció, diagnòstic i suport als infants amb necessitats educatives especials i a llurs famílies.

La societat d'avui és diversa i les famílies solen tenir necessitats diverses. Aquesta realitat reclama una diversificació dels serveis, programes i recursos que s'ofereixen per a la petita infància. Tot i que gran part d'aquestes iniciatives són d'aparició recent i no hi ha encara una visió històrica que permeti analitzar-les en la seva totalitat a causa de la quantitat de factors implicats, Vila (1998) proposa la dimensió de l'abast social, el grau d'institucionalització i la participació de les famílies i els seus infants. Tal com va apuntar aquest autor a les mateixes jornades, «els serveis adreçats a la petita infància tenen sentit per si mateixos si s'entenen com a contextos de desenvolupament i, per tant, en cap cas, no se'ls ha de buscar funcions suplementàries. La qüestió central que cal discutir és com han de ser, quines característiques han de tenir, perquè siguin autèntics contextos de desenvolupament per a la petita infància, independentment de les necessitats socials o laborals que s'acostuma a invocar» (Vila, 2009).

L'ICE vol agrair i donar a conèixer les experiències de professionals vinculats amb la infància que estan donant respostes als reptes i necessitats socials i educatives de la comunitat balear, i ofereix un espai d'intercanvi amb els professionals implicats en l'atenció dels infants.

Voldríem apuntar algunes idees que reflecteixen diferents àmbits, interpretacions i maneres d'entendre els contextos de criança.

El desenvolupament humà és en gran part conseqüència de l'educació. El repte és quins desenvolupaments són possibles, quins aprenentatges són susceptibles de promoure desenvolupament i com podem impulsar-los per tal que l'educació es transformi en desenvolupament efectiu. Les persones que treballen amb la petita infància són conscients que qualsevol situació social en la qual participen els infants s'ha d'entendre com un context de desenvolupament, no just com es garanteix la cura de la petita infància a la nostra societat, sinó com s'atenen les seves necessitats afectives, socials, cognitives, lingüístiques, etc.

Les pràctiques educatives fan un paper inqüestionable a l'hora de garantir que els membres més joves d'una cultura n'esdevinguin agents actius, i la intervenció educativa és considerada una font d'estimulació i socialització. Família i escola inicialment són dos contextos de col·laboració fonamentals en el desenvolupament infantil (Mir, Batle i Hernández, 2009), i l'entorn comunitari també hi exerceix la seva influència directament o indirectament posant a l'abast de les famílies, les escoles i els infants un conjunt molt variat de recursos amb diverses possibilitats.

Caldrà tenir en compte que la creació i manteniment de serveis socio-educatius sols serà possible si darrera hi ha una política global, integrada i sostinguda per un raonament comú entre les diferents administracions competents i entre les diferents disciplines, així com entre els diferents professionals i els usuaris. Una política que promoueixi la "*cultura d'infància*" i la consciència sobre el desenvolupament infantil. Una política, quan més àmplia i consensuada millor, que possibiliti el treball multidisciplinar entre les diferents institucions i administracions evitant la descoordinació i la pèrdua d'eficàcia dels recursos existents.

Nombroses investigacions constaten de forma sistemàtica les conseqüències positives que es deriven de la cooperació entre educadors, alumnes, famílies i comunitat (Epstein, 1987), i els conceptes de treball comunitari i les xarxes sociocomunitàries formen part dels nous plantejaments educatius.

Segons Ballester i Muñoz (2009), el treball socioeducatiu comunitari parteix d'una concepció de les necessitats i els conflictes bàsicament comunitària, ja que l'anàlisi no es pot aturar en el nivell familiar, hi ha una dimensió comunitària en bona part de les necessitats i els conflictes. La comunitat és un concepte aparentment superat, però que s'ha anat recuperant cada vegada que s'ha plantejat la necessitat del treball preventiu o de promoció social o educativa. Es pot entendre com una població, localitzada territorialment, conscient de les seves necessitats i amb una certa identitat. La xarxa socioeducativa és l'articulació de la comunitat, iniciada per entitats, professionals, administracions, que volen aprofitar les potencialitats de canvi de la pròpia comunitat.

Els programes comunitaris pretenen introduir canvis socials a l'àmbit de la comunitat que repercuteixin positivament en el conjunt dels seus membres assolint d'aquesta manera una clara funció preventiva. Inclouen objectius més amplis d'intervenció, no adreçats exclusivament a l'àmbit familiar, que intenten involucrar diverses institucions i diversos organismes de la comunitat amb la finalitat d'afavorir el desenvolupament i la integració de la població a la qual s'adrecen. Normalment abasten diferents sectors vinculats a la salut, l'educació, els serveis socials, les polítiques locals, urbanístiques, etc., per desenvolupar experiències puntuals i reivindicar de forma coherent una altra manera de treballar.

L'augment de la necessitat i la demanda d'intervencions professionals, tant socials com educatives, és un fet patent que obliga els polítics, planificadors i professionals a replantejar-se els tipus de gestió i distribució de recursos i, en conseqüència, a cercar solucions a un dels problemes que sistemàticament planteja la intervenció socioeducativa: la definició i l'afrontament d'aquests «espais d'intersecció» (socioeducatius, socioculturals, etc.), que sovint estan insuficientment clarificats. Conceptes com coordinació, integració d'actuacions, col·laboració i complementarietat, apareixen immediatament en aquest escenari aplicats a múltiples nivells d'intervenció

entre professionals, institucions socials i educatives, iniciativa social, pública i privada, diferents categories de recursos, etc.

Famílies: noves realitats, nous riscos, noves necessitats, noves polítiques (Arnaiz, 2009).

Referències bibliogràfiques

- Arnaiz, V. (2009). «Creure en l'educació». Ponència a les Jornades Educació Infantil i Comunitat. Universitat de les Illes Balears.
- Arnaiz, V. (2004). «Algunes bases per al funcionament dels tallers de les noves criances». *Guix d'Infantil*, 20, 8-9.
- Ballester, L.; Muñoz, A. (2009). «Treball comunitari: treball socioeducatiu en xarxa». IN. *Revista Electrònica d'Investigació i Innovació Educativa i Socioeducativa*, vol.1, n.1, pàg. 91-108.
- http://www.in.uib.cat/pags/volumenes/vol1_num1/ballester-munoz/index.html
- [Decret 131/2008, de 28 de novembre, pel qual s'estableix i regula la xarxa d'escoles infantils públiques i els serveis a l'educació de la primera infància de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears i es crea l'Institut per a l'Educació de la Primera Infància. <http://weib.caib.es/iepi/Default.htm>](http://www.in.uib.cat/pags/volumenes/vol1_num1/ballester-munoz/index.html)
- Epstein, J. L. (1987). «Parent involvement. What research says to administrators». *Education and Urban Society*, 19, 2, 119-136.
- Mir, M.; Batle, M.; Hernández, M. (2009). «Contextos de colaboración familia-escuela durante la primera infancia». IN. *Revista Electrònica d'Investigació i Innovació Educativa i Socioeducativa*, vol. 1, núm. 1, pàg. 45-68. http://www.in.uib.cat/pags/volumenes/vol1_num1/m-mir/index.html
- Vila, I. (1998). «Intervenció psicopedagògica en el context familiar». A: Palacios i Rodrigo (ed.). *Familia y desarrollo humano* (501-521). Madrid: Alianza.
- Vila, I. (2009). «Anàlisi de les realitats educatives als primers anys des d'una perspectiva social, política, cultural i ètica». Ponència a les Jornades Educació Infantil i Comunitat. Universitat de les Illes Balears.